

Kvalitetsvurdering af Museum Skanderborg 2022

Indholdsfortegnelse

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	2
Kvalitetsvurdering af Museum Skanderborg i 2012	2
Fakta om Museum Skanderborg	3
Kvalitetsvurderingens fokusområder	4
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	4
Ressourcegrundlag	7
Forskning	9
Formidling	10
Samlingsvaretagelse	13
Museumslovens kapitel 8	16
Baggrund	17
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Museum Skanderborg	17
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	19

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering af Museum Skanderborg i 2012. Rapporten gør status for udviklingen og kvaliteten af museets virksomhed.

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Museum Skanderborgs opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Museet har fulgt op på hovedparten af de forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen i 2012:

- Museum Skanderborg er fortsat et veldrevet museum med fokus på udvikling af sin samlede virksomhed. I øjeblikket er museet i gang med en transformation fra lokalmuseum til museum med fokus på community building og brugerinddragelse. Museet møder stor opbakning og engagement fra Skanderborg Kommune.
- Museet har etableret en enhedsorganisation og en styrkelse af ledelsen samt udarbejdet en 4-årig strategiplan for den samlede virksomhed, der afspejler museets ansvarsområde. Det er fortsat museets primære udfordring at skærpe museets faglige profil og faglige fokusområder med henblik på en fokuseret prioritering af den faglige opgavevaretagelse og en bedre udnyttelse af museets ressourcegrundlag. Det anbefales fortsat, at museet overvejer nødvendigheden af at opretholde de forskellige besøgssteder, og hvorledes de bedst understøtter en skærpet faglig profil.
- Museets økonomi er sårbar som følge af en begrænset egenkapital.
- Der er sket en væsentlig forøgelse af museets forskning inden for arkæologi, men forskningsproduktionen inden for nyere tids kulturhistorie er sparsom.
- Museet arbejder differentieret med formidling til forskellige målgrupper og udvikler løbende nye formater som fx borgerudgravninger og store events som det brugerinddragende og tværfaglige koncept, eSCAPES. Der er fortsat potentiale for at udvikle museets udstillinger kvalitativt gennem brug af fx nye medier, brugerinddragelse og interaktivitet.
- Museet har registreret og indberettet hele samlingen til de centrale kulturarvsregistre, men museets registreringer lever ikke op til Slots- og Kulturstyrelsens nyeste krav for minimumsregistreringer.
- Museet har yderligere udviklet sit kapitel 8-arbejde og samarbejdet herom med Skanderborg Kommune.

Kvalitetsvurdering af Museum Skanderborg i 2012

Museum Skanderborg blev kvalitetsvurderet af Slots- og Kulturstyrelsen i 2012. Det var styrelsens samlede vurdering, at museets opgavevaretagelse var tilfredsstillende. Styrelsen konstaterede bl.a. følgende i rapporten fra 2012:

- Museet er resultat af en større fusion af kommunens samlede kulturarvstilbud, herunder ikke-statsanerkendte museer og lokalarkiver, hvilket kræver et fortsat arbejde for at skærpe den faglige profil, skabe sammenhæng mellem de enkelte afdelinger og prioritere de faglige fokusområder, etablere en bestyrelse,

der afspejler det samlede museum, samt udarbejde en ny strategi for den samlede virksomhed med målsætninger for den faglige opgavevaretagelse.

- Museet forsker efter det almene forskningsbegreb, men museet bør udarbejde en forskningsstrategi med henblik på at sikre niveau, kvalitet og udvikling i museets forskning.
- Formidlingen er differentieret og varieret, men formidling og udstillinger kan fokuseres i forhold til en skærpet faglig profil og beriges med nye medier, brugerinddragelse og interaktivitet samt en tydeligere sammenhæng mellem de forskellige besøgssteder.
- Museet anbefales at overveje nødvendigheden af at opretholde de forskellige besøgssteder, og hvorledes den samlede bygningsmasse bedst understøtter udviklingen.
- Museet har et registrerings- og indberetningsefterslæb på det arkæologiske område.
- Museet anbefales at revidere sin bevaringsplan på baggrund af den konserveringsfaglige udtalelse, og at etablere brand og tyverialarmer i alle magasiner og udstillinger.
- Museets arbejde med opgaver relateret til museumslovens kapitel 8 er velfungerende.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2012 kan læses her: <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/museer/tilsyn-med-museer/kvalitetsvurdering/kvalitetsvurderinger-2012>

Der er siden denne kvalitetsvurdering sket en væsentlig udvikling i både de lovmæssige krav (driftstilskudslov fra 2010 og ny museumslov fra 2012) og de kvalitative standarder for museernes virksomhed (bl.a. div. udredninger, strategier mv., der sætter mål for museernes faglige opgavevaretagelse, organisation og ledelse). Der er tale om krav og standarder om øget økonomisk og faglig bæredygtighed og professionalisering af den samlede museumsvirksomhed, som har ændret Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for vurdering af museernes virksomhed. Styrelsens dokument ”Krav og anbefalinger til statsanerkendte museer” afspejler disse ændringer.

Denne opfølgning på kvalitetsvurderingen i 2012 skal ses på baggrund heraf.

Fakta om Museum Skanderborg

Museum Skanderborg er et statsanerkendt, kulturhistorisk museum med ansvar for nyere tid og arkæologi i Skanderborg Kommune. Til museet hører fem lokalhistoriske arkiver og et stadsarkiv, der alle er en integreret del af museet. Arkiverne understøtter museets faglige arbejde, men arkivalierne er ikke en del af museets samling og er dermed ikke omfattet af museumslovens bestemmelser. Arkiverne indgår derfor ikke i kvalitetsvurderingen.

Museum Skanderborg er en selvejende institution. Skanderborg Kommune er museets offentlige hovedtilskudsyder.

Museet omfatter fem besøgssteder:

- Perron1.
- Skanderborg Bunkerne.
- Øm Kloster Museum.
- Museet på Gl. Rye Mølle.
- Ferskvandsmuseet (er pt. lukket).

Nøgletal for museet 2021

- Museets samlede omsætning var på 16,7 mio. kr.
- Museet rådede over 21,4 årsværk, heraf 13 videnskabelige årsværk.
- Museet havde 24.877 brugere.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

- Museets vedtægter er sidst revideret i 2018. De afspejler ikke museumslovens formål. Organiseringen af museets repræsentantskab og kontaktudvalg, deres formål og beslutningskompetence er uklart beskrevet. Museet har ikke beskrevet sine langsigtede, faglige fokusområder i vedtægterne.
- Museet har formuleret en strategiplan 2022-2025, der sætter strategiske mål for udviklingen af den faglige opgavevaretagelse. Museets faglige profil er ikke beskrevet i strategiplanen. Planens strategiske mål er meget ambitiøse set i forhold til den relativt korte strategiperiode.
- Museets udviklingsplan 2022-2025 udfolder de strategiske mål i strategiplan 2022-2025. I udviklingsplan 2022-2025 er der defineret to overordnede temaer, "Krig og fred" og "Rejsen", der er omsat til fem emner, som er yderligere udfoldet i syv underemner. På det arkæologiske område er udviklingsplan 2022-2025 omsat til handlingsplaner med yderligere fire særskilte emner. Det fremgår ikke klart, hvordan de forskellige strategiske mål, temaer og emner i strategiplan 2022-2025, udviklingsplan 2022-2025 og arkæologiske handleplaner hænger sammen, og hvad der er styrende for museets ressourcemæssige og faglige prioriteringer.
- Strategi- og udviklingsplan 2022-2025 er ikke omsat i en handlingsplan for den samlede virksomhed, der er sat i relation til museets organisation og ressourcemæssige grundlag.
- Museet har ikke udarbejdet en prioriteret fondsstrategi for realisering af museets strategiplan 2022-2025.
- Museet har indgået en udviklingskontrakt med Skanderborg Kommune, og der er god overensstemmelse mellem museets og kommunens vurdering af, hvad der er museets rolle i samfundet. Museets strategiplan 2022-2025 understøtter Skanderborg Kommunes kulturpolitik med den undtagelse, at museets skoletjeneste ikke er en del af strategiplan 2022-2025.

b. Organisation

- Museet har etableret en samlet organisation på tværs af museets afdelinger. Enhedsorganisationen er understøttet af en samlokalisering af museets medarbejdere i vinterhalvåret, når flertallet af museets afdelinger er lukkede.
- Museet er organiseret i fire faglige enheder under direktøren: Arkæologi, Nyere tid, Arkiv og Formidling. Yderligere fem funktioner hører til under souschefen: Bygnings- og samlingsdrift, Butiksdrift, Økonomi, IT og Udviklingsprojekter. Souschefen er desuden ansvarlig for markedsføring, kommunikation og fundraising.
- Museum Skanderborg har fire museumsforeninger: Skanderborg Museumsforening, Øm Klosters Venner, Ferskvandsmuseumsforeningen og Gl. Rye Møllelaug & Museumsforening. Foreningerne har tilsammen 820 medlemmer.
- Museet arbejder strategisk med brugerinvolvering, community building og lokal forankring gennem et højt prioriteret arbejde med museets frivillige, og betragter dem som en væsentlig ressource i den samlede virksomhed. Museet har udviklet en frivilligpolitik og en frivilligkontrakt, som sikrer en klar forventningsafstemning. Det er museets opfattelse, at de frivillige i høj grad fungerer som ambassadører for museet. Museet oplyser, at det er en voksende udfordring at rekruttere nye frivillige blandt yngre medborgere. Museet arbejder derfor på at udvikle nye formater for frivillighed, hvor man bl.a. kan bidrage til enkeltstående events.

c. Ledelse

- Museets bestyrelse er ansvarlig for museets drift. Bestyrelsen består af ti medlemmer. Et medlem er udpeget af Skanderborg Byråd. Tre medlemmer vælges af bestyrelsen; et med kompetencer fra erhvervslivet, et med kompetencer fra turisme og et med ansættelsesforhold på en kulturhistorisk forskningsinstitution. Et medlem er valgt af medarbejderne. Fem medlemmer vælges fra kontaktudvalget forskudt med løbende valg. Kontaktudvalget vælges af repræsentantskabet, der består af de fire museumsforeninger og støtteforeningerne for lokalarkiverne.
- I museets bestyrelse er der aktuelt otte mænd og to kvinder. Den gennemsnitlige alder er 62 år. Fem medlemmer er udpeget på baggrund af professionelle kompetencer i at drive og udvikle museet. Museet vurderer, at de resterende bestyrelsesmedlemmer besidder den afgørende kompetence, at de sikrer lokal opbakning og legitimerer museets arbejde og udvikling lokalt.
- Bestyrelse og museum drøfter løbende hvilke kompetencer, der er nødvendige i bestyrelsen. Bestyrelsen er blevet eksternt evalueret i 2022. Anbefalingerne herfra skal indarbejdes i bestyrelsens videre arbejde. Bestyrelsesmedlemmerne deltager efter behov i kurser for bestyrelser i ODM. Der er ikke nedskrevet en samlet kompetenceprofil for bestyrelsen, som tager hensyn til, at bestyrelsen afspejler den samfundsmæssige mangfoldighed.
- Fremdriften i strategiplan 2022-2025 vurderes årligt af museets bestyrelse, hvorefter faglige opgaver prioriteres i samarbejde med museets daglige leder.

Det er meget tilfredsstillende:

- at både museet og Skanderborg Kommune oplever et særdeles velfungerende samarbejde, og at museet spiller en aktiv og synlig rolle i og for kommunen.
- at museet arbejder strategisk med brugerinvolvering, community building og lokal forankring gennem sit professionelle arbejde med frivillige, og løbende udvikler nye formater for frivillige med henblik på at udvikle sit arbejde på området.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har skabt en enhedsorganisation, så museet fremstår som en samlet virksomhed.
- at museet har udarbejdet en 4-årig strategiplan for den samlede virksomhed, og at bestyrelsen årligt evaluerer fremdriften.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets vedtægter ikke afspejler museumslovens formål, at beskrivelsen af organiseringen af repræsentantskab og kontaktudvalg, deres formål og beslutningskompetence er uklare, samt at museets langsigtede, faglige fokusområder ikke er beskrevet i vedtægterne.
- at museet vanskeligt kan nå at indfri sine ambitiøse strategiske mål inden strategiplanens udløb.
- at der ikke er overensstemmelse mellem museets strategiplan 2022-2025, udviklingsplan 2022-2025 og arkæologiske handleplan, og at planarbejdet ikke er sat i relation til museets organisation og ressourcer.
- at museet ikke har udarbejdet en prioriteret fondsstrategi for realisering af museets strategiplan 2022-2025.
- at museet ikke har en nedskrevet kompetenceprofil for museets bestyrelse.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museets faglige profil ikke er klart formuleret i museets planarbejde.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet opdaterer sine vedtægter, så de afspejler museumslovens formål, og indeholder en klar beskrivelse af organiseringen af repræsentantskab og kontaktudvalg, deres formål og beslutningskompetence. Museets langsigtede, faglige fokusområder bør desuden beskrives i museets vedtægter.
- at museets faglige profil klart formuleres i museets planarbejde og udarbejder langsigtede, faglige fokusområder.
- at museets strategiplan 2022-2025 og udviklingsplan 2022-2025 relateres til museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold, og at der skabes sammenhæng og overensstemmelse mellem museets planarbejde og det faglige fokus.
- at museet overvejer, hvorvidt en kommende strategiplan skal dække en længere periode med henblik på at sikre, at museet kan indfri sine strategiske mål inden for strategiperioden.
- at museet udarbejder en fondsstrategi for realisering af museets strategiplan 2022-2025.

- at museet udarbejder en nedskrevet kompetenceprofil for bestyrelsen, som kan understøtte en professionel drift og udvikling af museet samt tager hensyn til den samfundsmæssige mangfoldighed.
-

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

- Museets samlede indtægter i 2021 var på 16,7 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:
 - Tilskud fra staten: 1,3 mio. kr.
 - Tilskud fra kommunen: 6,3 mio. kr.
 - Ikke-offentlige tilskud: 1,7 mio. kr.
 - Egenindtjening: 7,4 mio. kr.
- I tilskuddet fra staten indgår ca. 265.000 kr. i fleksjobrefusion.
- Af det kommunale tilskud udgør 5,4 mio. kr. driftstilskuddet, hvoraf 120.000 kr. er øremærket museets skoletjeneste. Skanderborg Kommune yder dertil indirekte tilskud til museet gennem løbende, gratis rådgivning vedr. HR, jura, IT og bygherrerådgivning. Dette friholder museet for udgifter, hvorved ressourcerne kan anvendes på museumsfagligt arbejde.
- Museet har over de seneste fem år samlet tilvejebragt 8,8 mio. kr. i ikke-offentlige tilskud (fondsstøtte).
- I museets egenindtjening indgår 5,8 mio. kr. for museets kapitel 8-arbejde. Museet oplyser, at det arbejder på at udvikle nye forretningsmodeller, der skal øge museets egenindtjening, men at museet samtidig ønsker at fastholde den nuværende gratis entré på Perron1 med henblik på at sikre lige adgang for borgerne.
- Museets offentlige tilskud udgjorde ca. 48 % af museets samlede indtægter.
- Museet har en egenkapital på i alt 202.000 kr., der er hensat til udviklingsprojekter. Museet har været af den opfattelse, at det ikke måtte have en egenkapital.
- Museet har for nuværende ét stort udviklingsprojekt, Perron1, og ét kommende på Øm Kloster Museum. Udbuddet vedr. Perron1 (restaurering af eksisterende bygning samt ny tilbygning) er planlagt til januar 2023. Skanderborg Kommune er bygherre og projektejer på bygningen, og modtager fondsfinansiering hertil. Museet er projektejer på formidlingen. Det samlede budget for udvikling af Perron1 er 45 mio. kr. Det udestår at fundraise 19 mio. kr. til formidling.
- Skanderborg Kommune har bidraget til det kommende udviklingsprojekt af Øm Kloster Museum med jordopkøb og finansiering af et prospekt. Yderligere projektudvikling afventer færdiggørelsen af Perron1. Budgettet for projektet, Øm Kloster Museum, forventes at blive ca. 100 mio. kr. Dette skal fundraises.

b. Medarbejdere

- Museet rådede i 2021 over 21,4 fastansatte årsværk, heraf 13 videnskabelige årsværk – 2 med ph.d.-grad, samt 3 ansatte i tidsbegrænsede stillinger, heraf 1,1 videnskabelige.
- 2,3 fastansatte årsværk udgjordes af fleksjobs.
- Anslået 1,1 årsværk blev udført af frivillige.

- Løbende kompetenceudvikling indgår i museets strategiplan 2022-2025 og udviklingsplan 2022-2025.

c. Bygninger

- Museets bygningsmasse omfatter 12 matrikler, der er ejet af Skanderborg Kommune. Museet ejer fem matrikler på afdelingen, Øm Kloster Museum. Yderligere to matrikler på Øm Kloster Museum er ejet af Naturstyrelsen Søhøjlandet, og anvendes af Museum Skanderborg. Museet har dertil en andel i Fællesmagasinet for museer i Midt- og Østjylland og lejer to nærmagasiner samt magasinplads på Odense Universitetshospital. Skanderborg Kommune er ansvarlige for bygningsdrift og –vedligehold på egne bygninger. Der er ikke en nedskrevet driftsaftale herom. Museet er ansvarlig for bygningsdrift og –vedligehold på bygningerne ved Øm Kloster Museum. Der foreligger ikke en prioriteret plan for vedligehold og renovering af museets bygninger. Det er ikke beskrevet i strategiplan 2022-2025 eller udviklingsplan 2022-2025, hvordan den samlede bygningsmasse bedst understøtter museets faglige profil.
- I 2021 udgjorde museets udgifter til bygningsdrift og –vedligehold 9,5 % af museets samlede udgifter.

Det er meget tilfredsstillende:

- at Skanderborg Kommunes direkte og indirekte tilskud afspejler kommunens store engagement i museets drift og udvikling.
- at museet har tilvejebragt en væsentlig fundraising til Perron1.
- at museets udgifter til bygningsdrift og –vedligehold er lave i forhold til museets omsætning og mange besøgssteder, og at museets samlede udgifter til bygningsdrift og –vedligehold er faldet siden sidste kvalitetsvurdering.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har en rimelig egenindtjening og arbejder på at videreudvikle forretningsmodeller herfor.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en nedskrevet aftale om bygningsdrift og vedligehold med Skanderborg Kommune.
- at museet ikke har en prioriteret plan for vedligeholdelse af museets egne bygninger.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museets økonomi er sårbar på grund af en meget begrænset egenkapital.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet sikrer økonomisk bæredygtighed og robusthed ved at etablere en større egenkapital.
- at museet udarbejder en aftale om bygningsdrift og vedligehold med Skanderborg Kommune.
- at museet udarbejder en prioriteret vedligeholdelsesplan for museets egne bygninger.
- at museet overvejer nødvendigheden af at opretholde de forskellige besøgssteder, og hvorledes den samlede bygningsmasse bedst understøtter museets faglige profil.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

- Museet har, som en del af udviklingsplan 2022-2025, en nedskrevet forskningsstrategi. Museets forskningsstrategi indeholder mål for niveau og udvikling af museets forskning. Det forudsættes, at forskningen er eksternt finansieret. Museet oplyser, at personalet på sæsonbetingede besøgssteder har mulighed for at forske i lukkeperioden og forventes at løse andre opgaver sideløbende. Det er ikke beskrevet, hvordan museet evaluerer sin forskningsindsats med henblik på at vurdere, om de ressourcer, museet bruger på forskning, står i rimeligt forhold til udbyttet.
- Museet har en særskilt forskningsstrategi for arkæologien. Der er ikke overensstemmelse mellem de to forskningsstrategier. Museet bidrager aktivt til udvikling og anvendelse af nyere tids arkæologi som metode til at belyse nyere tids kulturhistorie.
- Til brug for Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt en oversigt over sine forskningspublikationer for perioden 2018-2021. I vurderingen af museets forskning medtages alene fagfællebedømte publikationer. I perioden har museet produceret 17 forskningsarbejder, heraf 15 artikler og to monografier publiceret nationalt såvel som internationalt. Af forskningsoversigten fremgår det, at museets forskning placerer sig inden for museets ansvarsområde. I den 4-årige periode har museet alene publiceret en artikel inden for nyere tids kulturhistorie.
- Museet oplyser, at det i 2022 har publiceret to fagfællebedømte artikler inden for nyere tids arkæologi inden for det geografiske ansvarsområde. Museet har desuden rejst forskningsmidler til tre forskningsprojekter inden for nyere tid, herunder et post doc projekt. To af projekterne vedrører nyere tids arkæologi. Det tredje vedrører lyd i autentiske bygninger. Dette er et samarbejdsprojekt med Struer Museum.
- Museet indgår i relevante nationale og internationale faglige netværk, og samarbejder ligeledes både nationalt og internationalt med andre museer og vidensinstitutioner, herunder Moesgaard Museum, Aarhus Universitet, Heritage and Turism/EAA og Art and Archaeology/EAA.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en markant forøget forskningsproduktion, som placerer sig inden for museet ansvarsområde, og at museet har fondsfinansieret tre nye forskningsprojekter, herunder en post doc.
- at museet anvender og bidrager til at udvikle nyere tids arkæologi.

Det er tilfredsstillende:

- at museet samarbejder nationalt og internationalt med relevante museer, netværk og forskningsinstitutioner.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at det ikke fremgår af museets forskningsstrategi, hvorledes der prioriteres mellem museets ansvarsområder, arkæologi og nyere tids kulturhistorie, og at museets evalueringspraksis ikke er beskrevet.
- at der ikke er overensstemmelse mellem museets to forskningsstrategier.
- at museet i den seneste 4-årige periode alene har publiceret en fagfællebedømt artikel inden for nyere tids kulturhistorie.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udarbejder en samlet forskningsstrategi, som sikrer, at der over tid forskes inden for hele ansvarsområdet, og at forskningen forbindes med de øvrige museumsfaglige opgaver og planer herfor. Strategien bør indeholde mål for evaluering af forskningsarbejdet.
- at museet prioriterer forskning inden for nyere tids kulturhistorie og anvender flere metoder end nyere tids arkæologi.

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

a. Formidling

- Museets formidling tager afsæt i fire besøgssteder: Perron1, Skanderborg Bunkerne, Øm Kloster Museum og Gl. Rye Mølle. Det femte besøgssted, Ferskvandsmuseet i Ry, har været lukket siden 2018, men tilbyder sommerferieaktiviteter for børn. Hertil kommer særarrangementer, events mv.
- Perron1 på Skanderborg Station er museets store, strategiske og faglige udviklingsprojekt. Et centralt mål for Perron1 er at gøre kulturarv tilgængelig i borgernes hverdag og gøre ventetiden på det næste tog til et kulturelt pusterum. Dette sker via ”den kulturelle ventesal”, nyopsatte kunst- og arkæologiudstillinger samt et åbent, arkæologisk værksted, hvor der også gennemføres undervisning af grundskoleelever. Museets udstillinger er primært opbygget som traditionelle planche- og montreudstillinger med brugerinddragende ”testcubes”, hvor museet afprøver idéer til kommende udstillinger. Museet samarbejder med DSB og 7eleven om udvikling af ”den kulturelle ventesal”. Der skal bl.a. etableres en mere direkte adgang til perronen, samt opsættes ankomst- og afgangsskærme i ventesalen. Det er målet at holde åbent i hele den kommende renoverings- og byggeperiode, og efterfølgende udvide de eksisterende åbningstider.
- Skanderborg Bunkerne er et bunkeranlæg i Dyrehaven. Her fortæller museet den lokale historie om besættelsestiden igennem traditionelt opbyggede montre- og plancheudstillinger uden brugerinddragelse. Udstillingerne er etableret i 2004. Museet er i gang med at opdatere de enkelte montre og plancher, men

anvender de samme traditionelle formidlingsgreb som tidligere. Der er i 2021-22 udviklet et lydværk til den ene bunker, der bidrager til den samlede oplevelse. Museet samarbejder med et nærliggende vandrehjem og Skanderborg Festivalen om etablering af en fælles bygning i nærheden af bunkeranlægget, hvor det bl.a. vil være muligt at spise madpakker og benytte toiletfaciliteter. Dette er ikke projekteret. Skanderborg Bunkerne har sæsonåbent.

- Øm Kloster Museum ligger ved Mossø. Klosteret er fra 1172 og den tilbageværende ruin er unik efter danske forhold. I en udstillingsbygning er der etableret en traditionel montre- og plancheudstilling uden brugerinddragelse. Den er opsat i 2012 og siden løbende opdateret, uden at der er ændret på de anvendte formidlingsgreb. Udstillingsbygningen er svært tilgængelig for handikappede. Efter færdigudviklingen af Perron1 er det museets plan at gentænke Øm Kloster Museum ved bl.a. at fritlægge klosterruinen og etablere en ny udstillingsbygning med udstillinger og tidssvarende faciliteter. Besøgsstedet er sæsonåbent.
- Gl. Rye Mølle er en hollandsk gallerimølle opført i 1872. Udstillingerne fremstår ufokuserede og består af traditionelle planche- og montreudstillinger uden brugerinddragelse. Museet oplyser, at det ønsker at gentænke møllens funktion i byen og inddrage lokale kræfter i den videre udvikling af stedet. Der foreligger ikke en plan herfor. Besøgsstedet er sæsonåbent.
- Ud over museets udstillingspraksis arbejder museet strategisk med formidling uden for museets besøgssteder, kaldet for "museum uden mure". Dette foregår gennem borgerudgravninger, fortællehjørne, events, foredrag, artist talks, ferieaktiviteter for børn og familier, podcasts, podwalks, pop up-museum, byvandring, guidede vandring i kulturlandskaberne, guidede ture for borgere med udviklingshandicap, særlige tilbud til borgere med demens og store brugerinddragende events under konceptet, eSCAPE, der kombinerer kunst og kulturarv med stedsspecifik arkæologi.
- Den samlede formidlingsvirksomhed på Museum Skanderborg er varieret med brug af differentierede greb og formater rettet mod forskellige målgrupper.
- Der arbejdes delvist med brugerinddragelse i udvikling af museets formidling.
- Museet evaluerer løbende sin formidling med brugerne gennem egne undersøgelser og Den nationale brugerundersøgelse.
- I museets strategiplan 2022-2025 og udviklingsplan 2022-2025 sætter museet ambitiøse mål for formidlingen, men det står ikke klart, hvilke centrale fortællinger museet ønsker at formidle eller hvordan de enkelte besøgssteder og øvrige formidlingsaktiviteter bedst understøtter dette.
- Museet råder over en medarbejder med kompetencegivende uddannelse inden for formidling eller undervisning.
- Museet indgår ikke i faglige netværk med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af formidlingsindsatsen.

b. Undervisning

- Museum Skanderborg tilbyder differentieret undervisning til grundskolen. Tilbuddene understøtter ikke Fælles Mål. Siden 2018 har museet i samarbejde med Kulturskolen Skanderborg og Skanderborg Kommune udbudt to forløb for dagtilbudsbørn. Begge forløb er koordineret med de pædagogiske læreplaner.

Museet samarbejder løbende med lokale ungdomsuddannelser om forskellige tilbud. Fag og læringsmål for de enkelte tilbud fremgår ikke klart af museets hjemmeside.

- Museet har i 2021 undervist 162 grundskoleklasser. Det er et fald fra 222 klasser i 2017, der bl.a. tilskrives corona. I 2017 var antallet af hold fra dagtilbud 21. I 2021 er det steget til 138. Museet har i 2021 undervist 11 hold fra ungdomsuddannelser mod 18 hold i 2017. Museet har i 2021 ydet vejledning til 73 elever mod 26 i 2017. I 2021 har i alt 4.666 under 18 år besøgt museet i forbindelse med undervisning.
- Museet oplyser, at det alene prioriterer skoleelever i Skanderborg Kommune og derfor ikke anvender den nationale platform for undervisning i eksterne læringsmiljøer, www.skoletjenesten.dk
- Museum Skanderborg har indgået skriftlige aftaler med undervisningssektoren.
- Museet indgår ikke i faglige netværk med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af undervisningsindsatsen.

c. Brugere

- Museet oplyser, at det i 2021 havde 24.877 besøgende. Besøgstallet fordeler sig med 12.165 på Perron1, 6.569 på Øm Kloster, 3.796 i Skanderborg Bunkerne og 2.347 på Gl. Rye Mølle. I alt 1.073 har deltaget i aktiviteter uden for museet i 2021.
- Museets hjemmeside havde 127.966 besøg i 2021. Museet har fire Facebook-profiler med i alt ca. 6.000 følgere. På Instagram har Museum Skanderborg mere end 2.500 følgere.
- Museet deltog i 2021 i Den nationale brugerundersøgelse med Skanderborg Bunkerne. På to parametre ligger besøgsstedet over landsgennemsnittet (Mulighed for at lære noget; Medarbejdernes venlighed og imødekommenhed). På de øvrige parametre ligger vurderingen under landsgennemsnittet. 99% af de besøgende kommer fra Danmark, heraf 74% fra Region Midtjylland, 13% fra Region Nordjylland. 61% af brugerne er over 50 år, 20% er 14-29 år. 55% er mænd mod landsgennemsnittet på 37%.
- Museet anvender resultatet af Den nationale brugerundersøgelse i udviklingen af sin formidling.
- Museet har i foråret 2022 gennemført en digital brugerundersøgelse vedr. udviklingen af Perron1 med fokus på wayfinding i bygningen, vurdering af udstillingsrum og åbne værksteder, målgrupper, digital formidling. Resultaterne vil indgå i den videre udvikling af Perron1.

Det er tilfredsstillende:

- at museet arbejder strategisk med formidling uden for museets besøgssteder.
- at museet har defineret ambitiøse mål for sin formidling.
- at museet evaluerer sin formidling med brugerne på flere måder og Den nationale brugerundersøgelse.
- at museet samarbejder med andre aktører om relevante tilbud til dagtilbud, og at de er koordineret med de pædagogiske læreplaner.
- at museet bruger resultatet fra Den nationale brugerundersøgelse i udviklingen af sin formidling.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet i sit planarbejder ikke har tydeliggjort, hvilke centrale fortællinger museet ønsker at formidle, og hvordan de enkelte besøgssteder og øvrige formidlingsaktiviteter bedst understøtter museets faglige profil.
- at museet på trods af opdateringen af sine eksisterende udstillinger anvender de samme traditionelle formidlingsgreb med en begrænset brugerinddragelse og muligheder for interaktivitet.
- at museet ikke indgår i faglige netværk med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af undervisningsindsatsen og sin samlede formidling.
- at museet ikke klart har beskrevet på sin hjemmeside, hvordan tilbud til ungdomsuddannelserne er koordineret med fag og trinmål.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museets undervisningstilbud til grundskolen ikke er koordineret med Fælles Mål, og at der er en markant nedgang i antallet af skoleklasser, der anvender museets undervisningstilbud.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet udvikler sine formidlingsgreb i forbindelse med opdateringen af eksisterende udstillinger.
- at museet i sit planarbejder beskriver, hvilke centrale fortællinger museet ønsker at formidle samt hvordan de enkelte besøgssteder og øvrige formidlingsaktiviteter bedst understøtter museets faglige profil.
- at museet prioriterer arbejdet med at øge grundskolernes brug af museets undervisningstilbud og sikrer, at undervisningstilbuddene hertil er koordineret med Fælles Mål.
- at museet indgår i faglige netværk med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af undervisning og den øvrige formidling.

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

- Museets samling omfatter 62.919 inventarnumre. Tilvæksten i 2021 var på 193 inventarnumre.
- Museet har som en del af udviklingsplan 2022-2025 formuleret en indsamlingsstrategi, der afspejler en restriktiv, men aktiv og faglig reflekteret indsamlingspraksis inden for ansvarsområdet. Indsamlingspolitikken revideres hvert 5. år, og museet koordinerer sin indsamling med andre museer.

- Museet har siden kvalitetsvurderingen i 2012 årligt gennemført samlingsgennemgange af samlingen i museets nærmagasiner og har i den forbindelse gennemført udskillelser. I udviklingsplan 2022-2025 har museet beskrevet, at dette arbejde skal fortsættes med en samlingsgennemgang i Fællesmagasinet i Midt- og Østjylland.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til det centrale kulturarvsregistre: SARA. Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

- Museet er ajour med registrering og indberetning af sin samling til de centrale registre. 99% er indberettet til SARA.
- Museet har udarbejdet retningslinjer for sit registreringsarbejde, herunder dokumentation for museets registreringspraksis og -historik. Der er udformet en indkomstseddel med indkomstkvittering med de nødvendige oplysninger til giver.
- Museet råder over personale med registreringskompetence, der indgår i faglige netværk.
- Museet har til brug for kvalitetsvurderingen indsendt seks vilkårlige registreringer, hvoraf fem er fra tiden efter minimumskravene for registreringer i SARA trådte i kraft. Stikprøverne viser, at museets registrering ikke lever op til minimumskravene, men museet oplyser, at de er opmærksomme på dette og har sat en proces i gang, hvor de også udformer nye retningslinjer på baggrund af kravene til minimumsregistreringer.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

- Museet råder over i alt syv magasiner: To fjernmagasiner, Fællesmagasinet i Midt- og Østjylland og Odense Universitetshospital, hvor knoglemateriale fra Øm Kloster-udgravningerne opbevares, fire nærmagasiner i forbindelse med museets besøgssteder samt et sikret rum til museets våbensamling, der er godkendt af politiet.
- Museet har i 2022 indberettet, at 98 % af samlingen er i hhv. formidlingseget (97 %) og stabiliseret (1 %) tilstand, og at 2 % er i hhv. behandlingskrævende (1 %) og svært skadet (1 %) tilstand. Der arbejdes løbende med kortlægning af konserveringsbehov, men dette sker uden inddragelse af konserveringsfaglig ekspertise.
- Museum Skanderborg har til brug for Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering fået udarbejdet en konserveringsfaglig udtalelse om bevaringsforholdene på museets besøgssteder og magasiner. Det fremgår heraf, at bevaringsforholdene i museets magasiner og udstillinger overordnet vil have gavn af inddragelse af konserveringsfaglig ekspertise til udarbejdelse af en prioriteret bevaringsplan for den præventive og

udbedrende bevaringsindsats. Den konserveringsfaglig udtalelse konkluderer, at museet ikke har en nedskreven procedure for eftersyn i samlinger og udstillinger, hvad der gør eftersynet personafhængigt og sårbart. Der er opsat midlertidige klimamålere flere steder, men de logger ikke. Værdierne aflæses i forbindelse med rundering og noteres i et logskema af museets forvalter. Der er flere steder opsat affugtere, men for flertallets vedkommende uden automatisk drift. Museet råder ikke over en lysmåler, og lyset måles ikke ved opbygning af nye udstillinger eller i eksisterende. Museet har ikke et skadedyrmonitoreringsprogram, men der er opsat klisterfælder udvalgte steder, der tjekkes ved rundering. Det registreres ikke, hvad der findes eller hvor ofte, og klisterfælderne er ikke strategisk opsat, så de dækker bredt. Der sprøjtes én gang årligt mod insektangreb. Der er opsat rotte- og musefælder, hvor det skønnes nødvendigt.

- Museet oplyser, at det efter rapportens udarbejdelse har fulgt op på alle punkter, undtagen etablering af permanente klimamålere i udstillinger og magasiner. Museet deltager i BEV*ARV-projektet og vil efter projektets afslutning anskaffe egne klimamålere.
- Museet ønsker at tilkøbe ekstra magasinplads på Fællesmagasinet i Midt- og Østjylland. Dette vil muliggøre opsigelse af lejemaalene for de mindre egnede nærmagasiner. Der foreligger ingen konkret plan herfor.
- Museet fører ikke tilsyn efter egne nedskrevne retningslinjer med deposita og udlån.
- Museet har udarbejdet en værdiredningsplan for museet magasiner og udstillinger.
- Museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner om bevaringsarbejdet og udvikling heraf.

Det er meget tilfredsstillende:

- at 98 % af museets samling er i hhv. formidlingseget (97 %) og stabiliseret (1 %) tilstand.
- at museet har fulgt hurtigt op på de kritiske konklusioner i den konserveringsfaglige udtalelse.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har udarbejdet en værdiredningsplan for museets udstillinger og magasiner.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke fører tilsyn efter egne nedskrevne retningslinjer for deposita og udlån.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke lever op til kravene for minimumsregistreringer i SARA, og at museets retningslinjer herfor ikke er opdateret.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fortsætter arbejdet med at efterleve konklusionerne i den konserveringsfaglige udtalelse.
- at museet fører tilsyn efter egne nedskrevne retningslinjer for deposita og udlån.
- at museet sikrer, at museets fremtidige registreringer lever op til kravene for minimumsregistreringer i SARA, samt opdaterer egne retningslinjer herfor.

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

Museumslovens kapitel 8, nyere tids kulturhistorie

- Museet varetager opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 inden for nyere tids kulturhistorie i Skanderborg Kommune.
- Museet har et formaliseret samarbejde med Skanderborg Kommune. Både museet og kommunen oplever, at samarbejdet er velfungerende og værdiskabende, og at museets viden og ressourcer anvendes hensigtsmæssigt. Museet inddrages tidligt i processen med udarbejdelse af lokal- og kommuneplaner.
- Museets arbejde med forvaltning af den fysiske kulturarv og samarbejdet med kommunen herom indgår i museets strategiplan 2022-2025.

Museumslovens kapitel 8, arkæologi

- Museet har et formaliseret samarbejde med Skanderborg Kommune. Museet inddrages tidligt i processen med udarbejdelse af lokal- og kommuneplaner m.m. Museet modtager kopi af alle kommunens tilladelser til fx jordvarmeanlæg og råstofindvinding samt byggesagslister hver 14. dag.
- Museet har udarbejdet et skriftligt forlæg for det arkæologiske område, der er en grundig gennemgang af den anvendte udgravningsmetode.
- Museet har en nedskrevet forskningsstrategi for det arkæologiske område, der sikrer styrkelse og udvikling af det faglige niveau, men som ikke er koordineret med museets generelle forskningsstrategi.
- Museet har en nedskreven og prioriteret indsamlings- og registreringspolitik, der tager udgangspunkt i det arbejde, som museet varetager på det arkæologiske ansvarsområde.
- Museet har en nedskreven strategi for sikring af analogt og digitalt dokumentationsmateriale (planer, tegninger, fotos, noter etc.), og anvender relevante databaser.
- Der er god dialog imellem museet og styrelsens sagsbehandlere.
- Museet indgår ikke i et formaliseret arkæologisk samarbejde, men samarbejder med museerne i Horsens og Silkeborg om bl.a. lån af mandskab, udstyr etc.
- Museet registrerer i det centrale, nationale register, Fund & Fortidsminder.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet generelt har et eksemplarisk samarbejde med Skanderborg Kommune, som er formaliseret og af begge parter vurderes som velfungerende og værdiskabende, hvor museets viden og ressourcer kommer tidligt i spil.
- at museet har en nedskreven strategi for sikring af analogt og digitalt dokumentationsmateriale.

Det er tilfredsstillende:

- at museet generelt følger Slots- og Kulturstyrelsens krav, anbefalinger og vejledninger på det arkæologiske område.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets forskningsstrategi for det arkæologiske arbejde, ikke er koordineret med museets generelle forskningsstrategi.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museets forskningsstrategi på det arkæologiske område koordineres med museets generelle forskningsstrategi.

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Museum Skanderborg

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d. 28. og 29. september 2022

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesleder Annemette Fuglsang

Museumsleder Lene Høst-Madsen

Souschef Mette Kanstrup

Fra Skanderborg Kommune:

Kommunaldirektør Lars Clement

Kulturchef Hanne Nissen Toksvig

Formand for kultur-, fritids- og idrætsudvalget Tage Nielsen

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Chefkonsulent Berit Fruelund Kjærside

Arkæolog Lisbeth Gernager Langkjær

Museumskonsulent Katrine A. Johnsen

I forbindelse med besøget blev museets udstillinger, magasiner, administrationslokaler mv. besigtiget. På besigtigelsen deltog:

Museumsinspektør Charlotte Abildgaard Paulsen, museumsinspektør Ejvind Hertz, museumsinspektør og arkivar Martin Mølgaard, museumsinspektør Lene Møllerup, museumsvært Lærke Frost og forvalter Rene Hansen.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Siden 2003 er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)

Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)

Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)

Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)

Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2019)

God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)

Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)

Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens [hjemmeside](#).

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskuds-ydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.